

ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ
ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΩΝ
ΝΟΣΗΛΕΥΤΡΙΩΝ – ΝΟΣΗΛΕΥΤΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Η εμπειρία και ο χειρισμός του stress κατά την άσκηση της νοσηλευτικής
2. Εξασφάλιση της ποιότητας φροντίδας: Παλαιά και νέα πρόκληση
3. Αξιολόγηση του θωρακικού πόνου: Νοσηλευτική προσέγγιση
4. Σήμερα: Σπουδαστές νοσηλευτικής στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας. Αύριο: Επαγγελματίες νοσηλευτές στο χώρο της υγείας;
5. Η μερική νοσηλεία στην ψυχιατρική περίθαλψη
6. Ο καρκίνος ως ενότητα στη βασική νοσηλευτική εκπαίδευση
7. Υγεία και γηρατειά
8. Περιεχόμενα έτους

CONTENTS

1. *Stress and coping in nursing practice*
2. *Quality assurance: an old and new challenge*
3. *Assessment of chest pain: A nursing approach*
4. *Today: Nursing students at the T.E.I. of Athens. Tomorrow: Professional nurses in health environment*
5. *Partial hospitalization in psychiatric care*
6. *Cancer as a unity at the basic nursing education*
7. *Health in Old Age*
8. *Contents of the year 1993*

NOSSILEFTIKI

QUARTERLY PUBLICATION OF THE
HELLENIC NATIONAL GRADUATE NURSES ASSOCIATION

«Σ ΘΕΡΑΠΕΙΑΝ»
ΕΣΔΝΕ

32, Τεύχος 4
— Δεκ. 1993

ol 32, No 4
r – December 1993

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ

Εθνικός Σύνδεσμος
Διπλωματούχων Νοσηλευτριών - Νοσηλευτών
Ελλάδος
Πύργος Αθηνών, Γ' κτίριο, 2ος όροφος
Μεσογείων 2, 115 27 ΑΘΗΝΑ
Τηλ.: 77 02 861

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ε. Αγιώτου - Δημοπούλου
Ε. Γουλιά
Α. Καλοκαιρινού
Μ. Μαλγαρινού
Α. Παπαδαντωνάκη
Ε. Πατηράκη
Α. Πορτοκαλάκη
Α. Ραγιά
Ε. Χαραλαμπίδου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Μαρία Μαλγαρινού
Επίτ. Καθηγήτρια ΤΕΙ Αθηνών
Πύργος Αθηνών - Γ' Κτίριο
2ος όροφος - 115 27 ΑΘΗΝΑ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Φωτοστοιχειοδεσία - Σχεδιασμοί
Εξώφυλλο - Εκτύπωση

Κ. & Γ. ΖΕΡΜΠΙΝΗ Ο.Ε.
Κεντρικό : Χαριλάου Τρικούπη 73, Αθήνα, Τηλ. 36 14 741
Εργοστάσιο : Σουλίου 10, Άγ. Δημήτριος, Τηλ. 99 42 382
Βιβλιοπωλείο : Μικράς Ασίας 76, Γουδί, Τηλέφ. 77 98 654

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Νοσηλεύτριες/ές-Σπουδάστριες/ές ...	2500 δρχ.
Οργανισμοί-Εταιρείες-Βιβλιοθήκες ..	4500 δρχ.
Εξωτερικού	40 \$
Τιμή τεύχους	750 δρχ.
Τιμή τευχών 1990, 1991	600 δρχ.
» » 1985 - 1989	500 δρχ.
Παλαιότερα τεύχη	400 δρχ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Η εμπειρία και ο χειρισμός του stress κατά την άσκηση της νοσηλευτικής	181
Α.Χ. Ραγιά	
2. Εξασφάλιση της ποιότητας φροντίδας: Παλαιά και νέα πρόκληση	189
Χ.Δ. Πλατή	
3. Αξιολόγηση του θωρακικού πόνου: Νοσηλευτική προσέγγιση	197
Δ.Β. Ακύρου	
4. Σήμερα: Σπουδαστές νοσηλευτικής στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας. Αύριο: Επαγγελματίες νοσηλευτές στο χώρο της υγείας;	204
Γ. Φασόη, Μ. Κελέση, Α. Καυγά, Μ. Σαουνάτσου	
5. Η μερική νοσηλεία στην ψυχιατρική περίθαλψη ...	214
Ε. Γλούφτιση, Α. Καραστεργίου	
6. Ο καρκίνος ως ενότητα στη βασική νοσηλευτική εκπαίδευση	218
Χ. Λεμονίδου	
7. Υγεία στα γηρατειά	220
Μ. Αβραμικά	
8. Περιεχόμενα έτους	223

CONTENTS

1. Stress and coping in nursing practice	181
A. Raya	
2. Quality assurance: an old and new challenge ..	189
Ch. Plati	
3. Assessment of chest pain: A nursing approach .	197
D.B. Akyrou	
4. Today: Nursing students at the T.E.I. of Athens. Tomorrow: Professional nurses in health environment	204
G. Fasoi, M. Kelesi, A. Kayga, M. Saounatsou	
5. Partial hospitalization in psychiatric care	214
E. Glouftsi, A. Karastergiou	
6. Cancer as a unity at the basic nursing education	218
Ch. Lemonidou	
7. Health in Old Age	220
A. Avramika	
8. Contents of the year 1993	223

Σήμερα: Σπουδαστές νοσηλευτικής στο Τ.Ε.Ι. Αθήνας Αύριο: Επαγγελματίες νοσηλευτές στο χώρο της υγείας;

ΓΕΩΡΓΙΑ ΦΑΣΟΗ, ΜΑΡΘΑ ΚΕΛΕΣΗ, ANNA ΚΑΥΓΑ, ΜΑΡΙΑ ΣΑΟΥΝΑΤΣΟΥ
Καθηγήτριες Εφαρμογών στο Β' Τμήμα Νοσηλευτικής του Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Περίληψη: Παρά το γεγονός ότι το Υπουργείο Παιδείας εισάγει μεγάλο αριθμό σπουδαστών στις Νοσηλευτικές Σχολές των Τ.Ε.Ι., με σκοπό να καλύψει τις υπάρχουσες ανάγκες σε Νοσηλευτικό Προσωπικό, οι σπουδαστές διαρρέουν πριν, κατά ή και μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Αυτό οφείλεται στους εξής κυρίως λόγους:

—Οι σπουδαστές δεν θεωρούν τη Νοσηλευ-

τική σαν ένα Κοινωνικά καταξιωμένο Επάγγελμα.

—Η Νοσηλευτική καταλαμβάνει μία από τις τελευταίες επιλογές τους στο μηχανογραφικό δελτίο εισαγωγής στις Σχολές των Πανεπιστημίων και των Τ.Ε.Ι.

—Θα τους κρατούσε στο Επάγγελμα, η αναβάθμιση της Νοσηλευτικής (υψηλότερο επίπεδο σπουδών, οικονομικά και κοινωνικά κίνητρα).

Εισαγωγή

Είναι γεγονός, ότι το πρόβλημα έλλειψης Νοσηλευτών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, γίνεται όλο και πιο οξύ τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας¹.

Οι Νοσηλευτές τετραετούς φοίτησης προέρχονται από το Πανεπιστήμιο, που λειτουργεί μόνο στην Αθήνα, από το έτος 1981. Εκεί εισάγονται 70-80 φοιτητές κατ' έτος. Οι τριετούς φοίτησης Νοσηλευτές προέρχονται από τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, που ξεκίνησαν σαν δεσμός το 1984 και όπου λειτουργούν 7 Νοσηλευτικά Τμήματα (δύο στην Αθήνα και από ένα στη Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Λαμία, Ιωάννινα, Ηράκλειο), όπου εισάγονται 1600 σπουδαστές κατ' έτος.

Είναι φανερό, ότι το σημαντικότερο ποσοστό εκπαιδευμένων Νοσηλευτών προέρχεται από τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Όμως, παρά τις προσπάθειες του Υπουργείου Παιδείας να εισάγει μεγάλο αριθμό σπουδαστών στα Τμήματα Νοσηλευτικής, το αποτέλεσμα είναι μάλλον αποκαρδιωτικό, αν λάβει κανείς υπόψη του, το

μεγάλο ποσοστό διαρροής πριν, κατά ή και μετά την ολοκλήρωση των σπουδών των εισαγομένων.

Έτσι, ο ρυθμός κάλυψης των υγειονομικών αναγκών σε Νοσηλευτές, είναι ιδιαίτερα αργός. Σύμφωνα με μία μελέτη της Λέκτορος του Πανεπιστημίου Αθήνας, κ. Χ. Πλατή, ο ρυθμός αύξησης ανέρχεται μόνο σε 13% κατ' έτος. Αξίζει να σημειωθεί, ότι μέσα στο 13%, συμπεριλαμβάνεται ο αριθμός Νοσηλευτών κάθε βαθμίδας Εκπαίδευσης (Διετούς, Τριετούς, Τετραετούς). Με αυτόν τον παρατηρούμενο ρυθμό, οι ανάγκες σε νοσηλευτικό προσωπικό πρόκειται να καλυφθούν σε 36 χρόνια από σήμερα¹.

Σκοποί της ερευνητικής αυτής μελέτης ήταν:

—Η διερεύνηση των αιτιών, για τα οποία οι σπουδαστές Νοσηλευτικής εγκαταλείπουν τις σπουδές τους στην Νοσηλευτική.

—Η διερεύνηση των κινήτρων που θα ωθούσαν τους σπουδαστές να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους και να παραμείνουν στο Επάγγελμα.

	Α' έτος	Ποσοστό	Β' έτος	Ποσοστό	Γ' έτος	Ποσοστό	Μέσος όρος
Εισήχθησαν - Εγγεγραμμένες	150	47,25%	180	60%	150	46,66%	51,3%
Παρακολουθούν	105		108		80		

Υλικό και Μέθοδος

Το υλικό αυτής της εργασίας αποτέλεσαν 145 σπουδαστές Νοσηλευτικής Τ.Ε.Ι. από το 2ο, 4ο και 6ο χειμερινό εξάμηνο του σπουδαστικού έτους 1991-92. Από αυτούς, 23 αγόρια και 122 κορίτσια, ηλικίας 18-26 ετών.

Κριτήρια επιλογής:

1. Οι σπουδαστές να παρακολουθούν συστηματικά το πρόγραμμα σπουδών.
2. Να ανήκουν στο Β' Τμήμα Νοσηλευτικής (Αρχικό επώνυμο Μ-Ω).
3. Να υπάρχει ελεύθερη συγκατάθεση για συμμετοχή στην έρευνα.
4. Να είναι παρόντες στις 27-11-91 και στις 29-11-91.

Σαν μέθοδος συλλογής πληροφοριών, χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο. Η διαμόρφωση του ερωτηματολογίου στηρίχθηκε αρχικά στα βιβλιογραφικά δεδομένα. Κατόπιν το ερωτηματολόγιο συναρμολογήθηκε και διατυπώθηκε με βάση την Εκπαιδευτική εμπειρία των ερευνητριών και των πληροφοριών που ελήφθησαν από ανεπίσημες συνεντεύξεις σπουδαστών του Δ' χειμερινού εξάμηνου 1988-89. Με το αρχικό αυτό ερωτηματολόγιο έγινε δοκιμαστική έρευνα (pilot study) σε μικρό αριθμό σπουδαστών (60 άτομα). Η εμπειρία που αποκτήθηκε και η μελέτη των στοιχείων που συγκεντρώθηκαν, οδήγησαν σε διορθώσεις και διαμορφώθηκε έτσι, το τελικό ερωτηματολόγιο, που εξασφάλιζε σαφείς και ακριβείς απαντήσεις. Το τελικό ερωτηματολόγιο αποτελείται από 8 ενότητες (Δημογραφικά στοιχεία, Οικονομικά στοιχεία, Εκπαιδευτικό επίπεδο, Προγράμματα σπουδών, Υλικοτεχνική Υποδομή, Εκπαιδευτικό Προσωπικό, Κοινωνική καταξίωση, Προοπτικές).

Το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο. Η συμπλήρωση έγινε κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Δόθηκε χρόνος 15' και ζητήθηκε από τους σπουδαστές να το συμπληρώσουν, εκείνοι με περιττό

αριθμό στις καταστάσεις εργαστηρίων. Υπήρξε μία μόνο άρνηση.

Για να είναι αντιπροσωπευτικό το δείγμα, θεωρήθηκε, ότι πρέπει να ληφθούν πληροφορίες και από τα τρία έτη σπουδών. Γι' αυτό ερωτήθηκαν σπουδαστές του 2ου, 4ου και 6ου εξαμήνου, που αντιπροσωπεύουν το τέλος του 1ου, 2ου και 3ου έτους σπουδών.

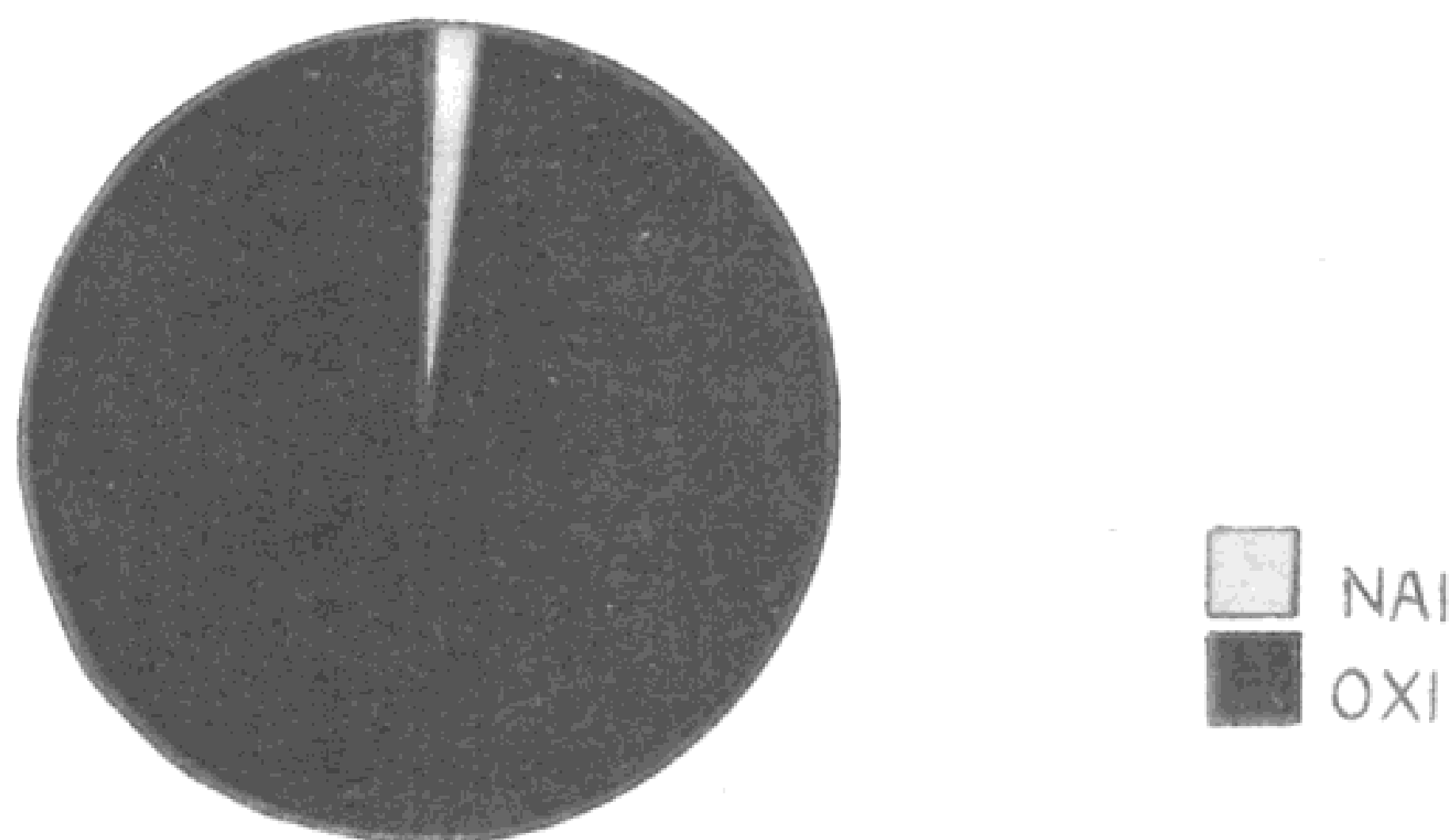
Αποτελέσματα - Συζήτηση

Από τα αποτελέσματα φάνηκε, ότι ο μέσος όρος του ποσοστού διαρροής πριν ή κατά τη διάρκεια των σπουδών είναι 51,3% (Πίνακας 1). Δηλαδή, περισσότεροι από τους μισούς σπουδαστές δεν ολοκληρώνουν τις σπουδές τους. Το αντίστοιχο ποσοστό στην Αγγλία είναι 33%⁵. Οι περισσότεροι από τους σπουδαστές παρακολουθούν τη Νοσηλευτική μετά από αποτυχία εισαγωγής τους σε Πανεπιστημιακές Σχολές και μάλιστα του Φιλολογικού κύκλου (Πίνακας 2).

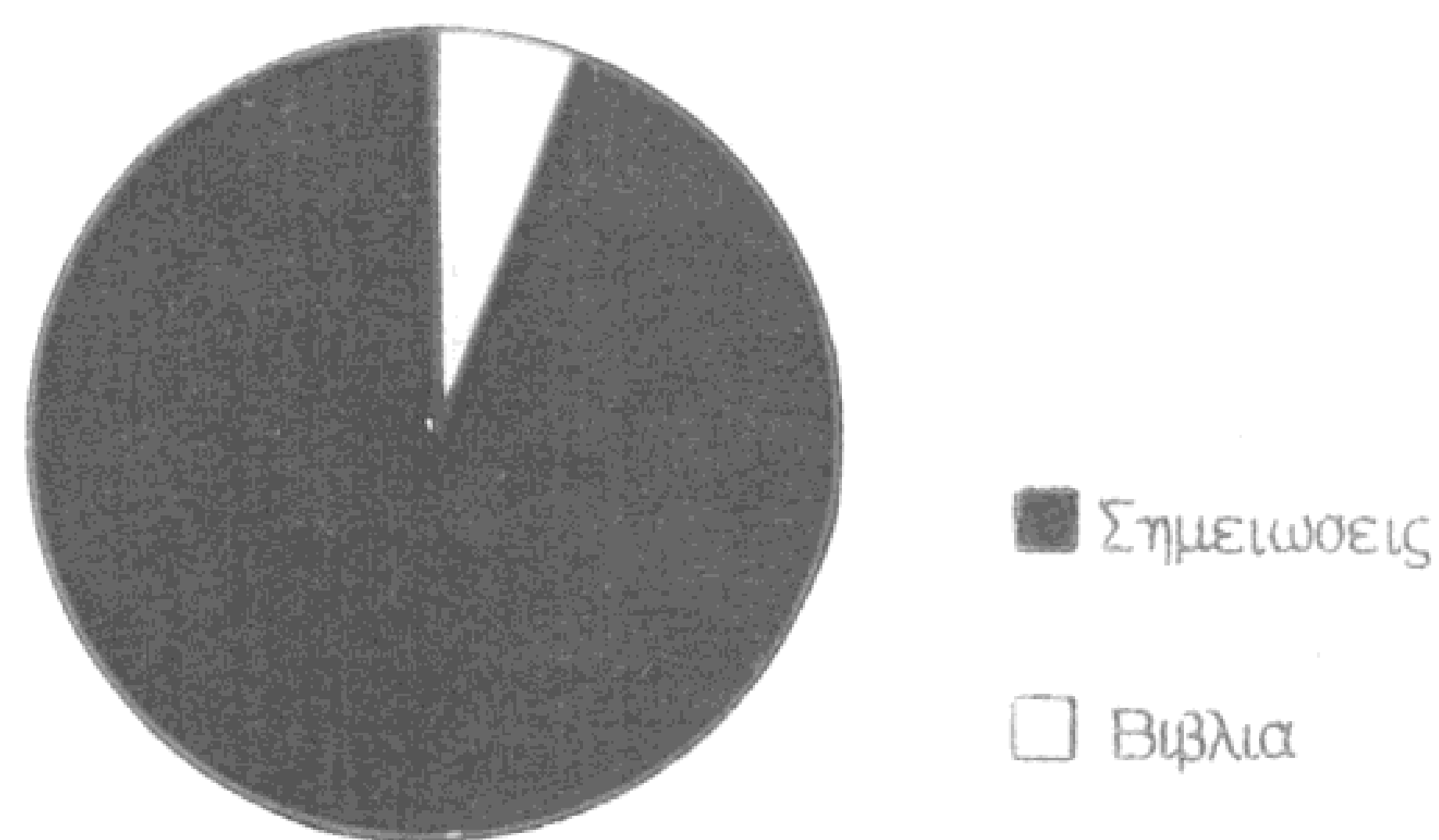
Επίσης φάνηκε, ότι η μεγάλη πλειονότητα των σπουδαστών (98%) διαφωνούν με τα 12ωρα ημερήσια προγράμματα σπουδών, ιδιαίτερα τα πρώτα χρόνια (Σχήμα 1). Πιστεύουν ότι είναι πολύ δύσκολο να παρακολουθούν τα μαθήματά τους και να είναι παραγωγικοί. Προτείνουν σαν λύση μια παράταση του προγράμματος σπουδών κατά ένα χρόνο (70%) (Σχήμα 2).

Πίνακας 2. Κατανομή σπουδαστών ανάλογα με τη δέσμη από την οποία προέρχονται

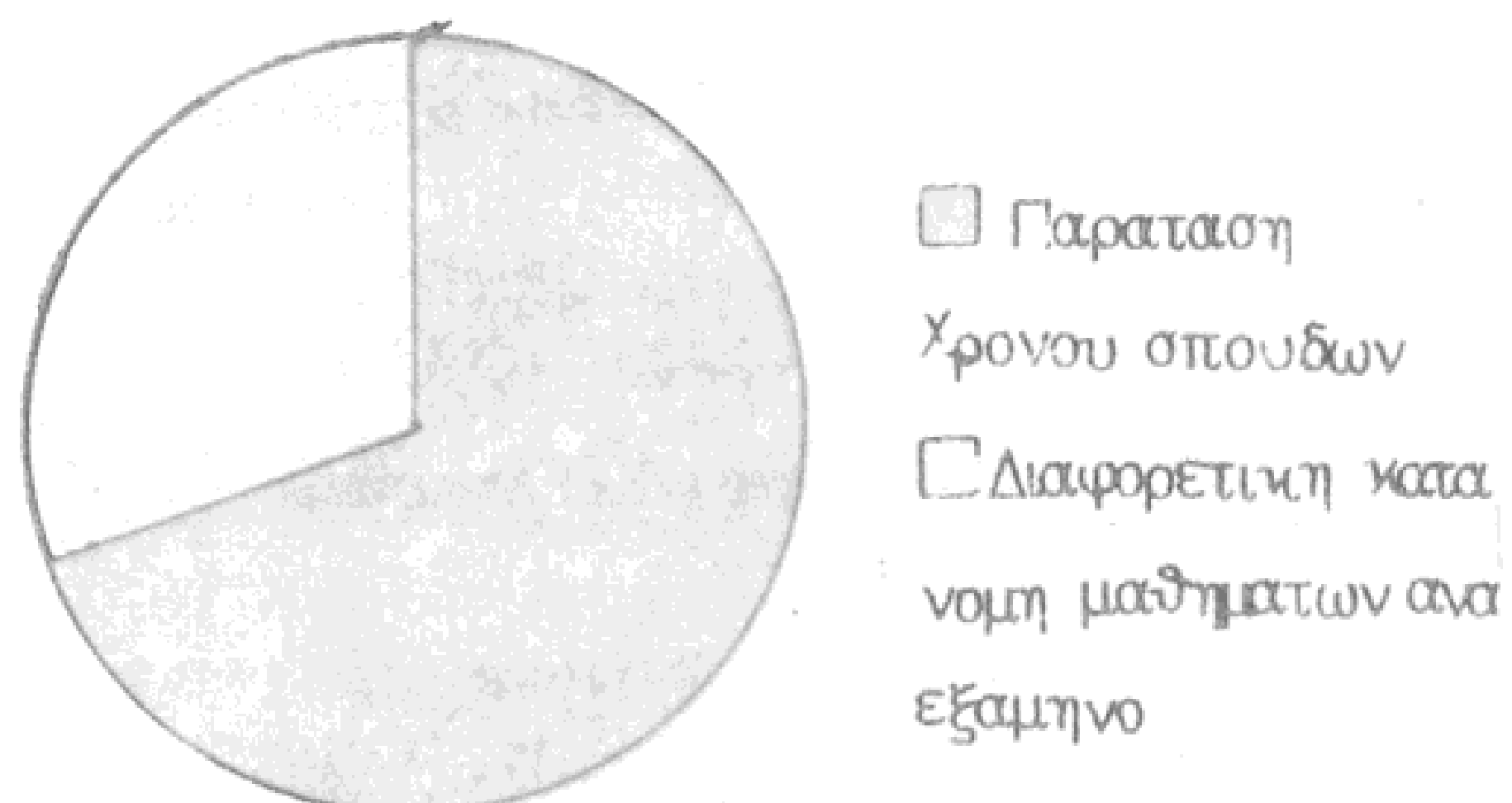
Δέσμες	Σπουδαστές	% αναλογία
A	0	0%
B	11	7,58%
Γ	78	53,79%
Δ	13	8,96%
Τεχνικά Πολυκλαδικά	43	29,65%
Σύνολο	145	100,00%

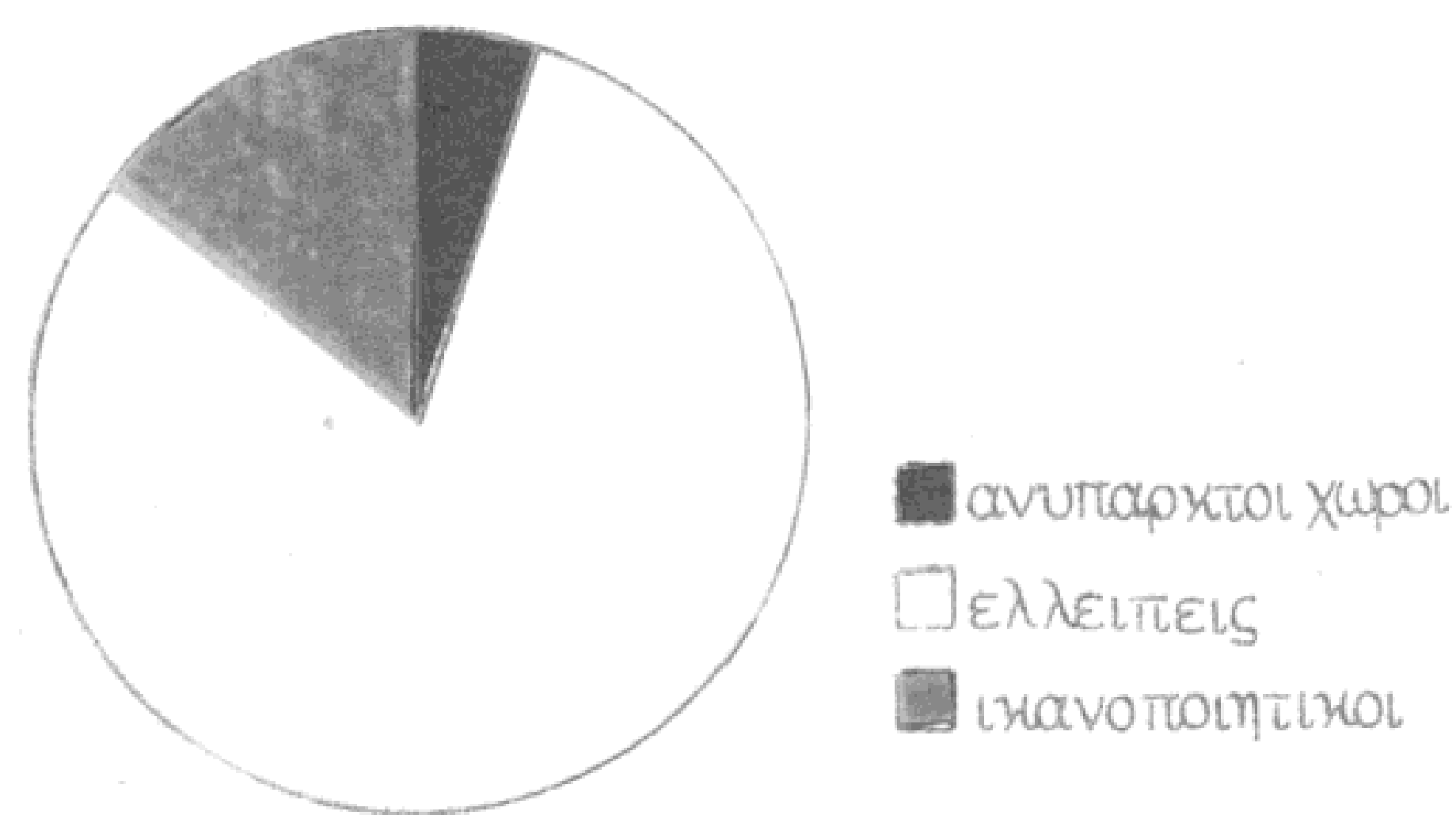
Σχήμα 1. Συμφωνία ή μη με τα ωρολόγια προγράμματα σπουδών.

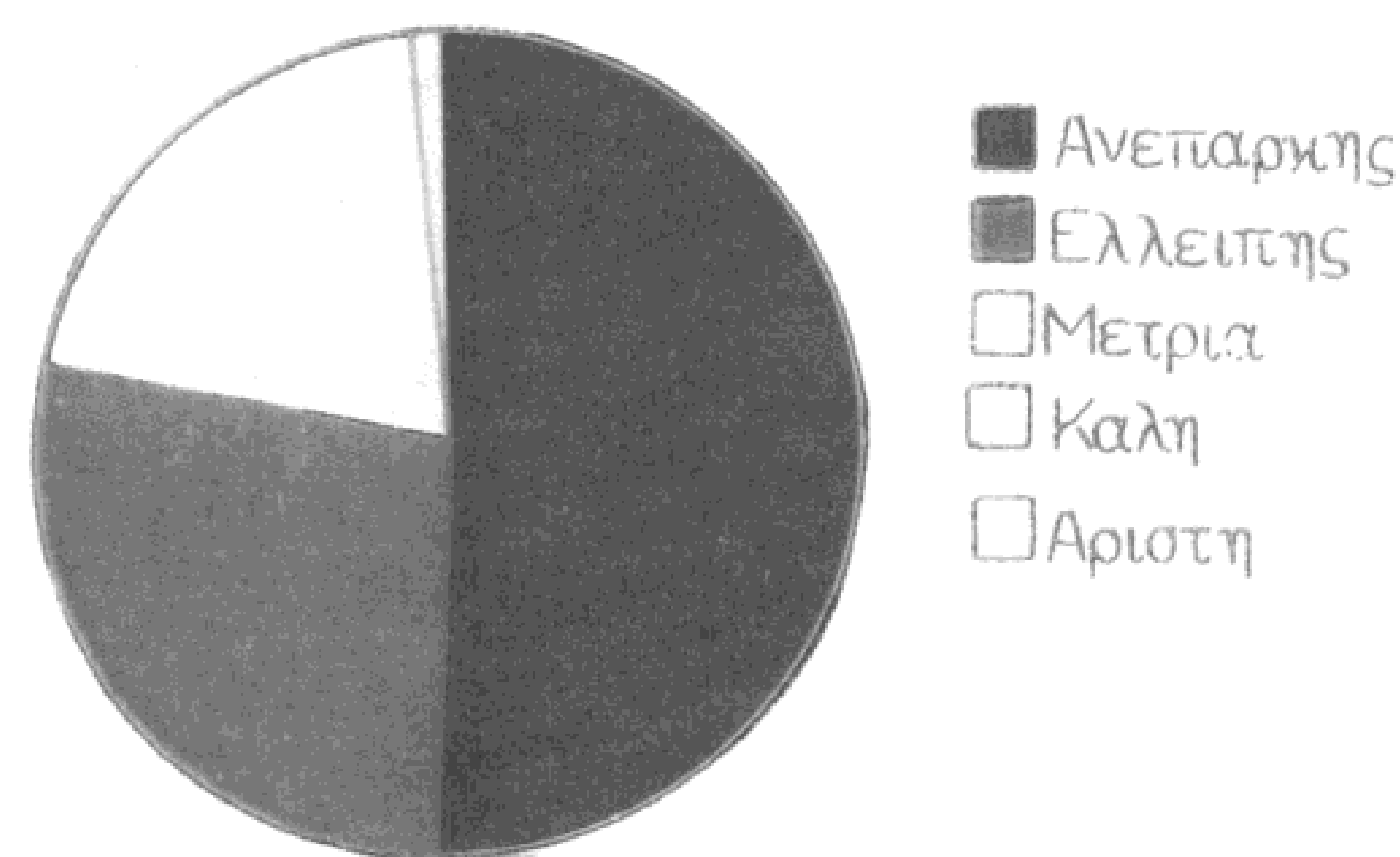
Σχήμα 5. Κατανομή ποσοστού βιβλίων και σημειώσεων.

Σχήμα 2. Τι προτείνουν για τη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών.

Σχήμα 3. Κατανομή της ύπαρξης χώρων (αιθουσών).

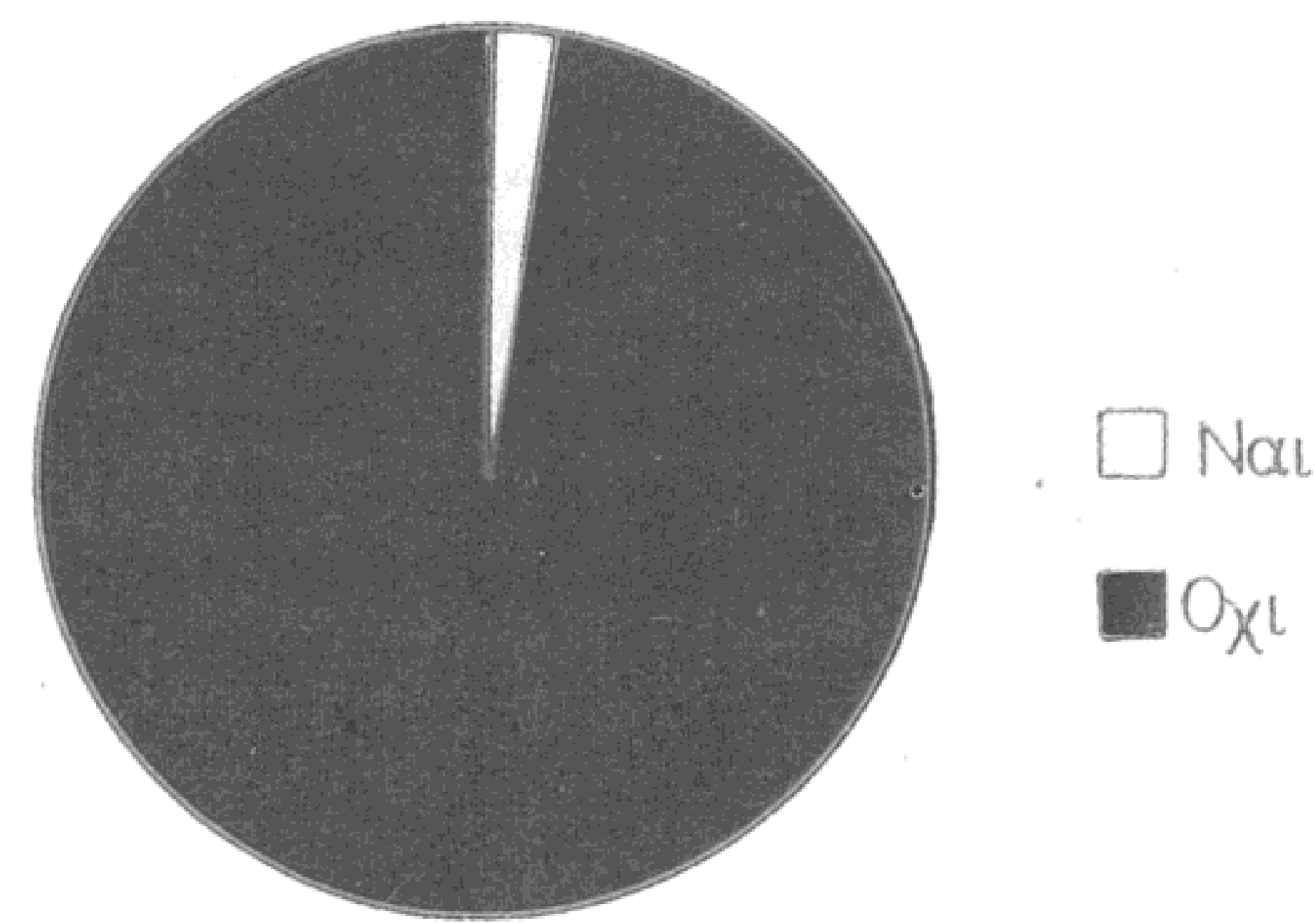

Σχήμα 4. Κατανομή ως προς την καταλληλότητα των υπάρχόντων χώρων, φως, αερισμός, θέρμανση.

Οι σπουδαστές δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι με τη θεωρητική και κλινική εκπαίδευση (Πίνακας 3). Αυτό αποδίδεται σε ποικίλους παράγοντες, όπως η συμπεριφορά του Προσωπικού των Νοσοκομείων (49%), ένα παράπονο που έχει εκφραστεί και από Άγγλους σπουδαστές^{6,7,9} στη μη παρακολούθηση των σπουδαστών (38,62%), στο μεγάλο αριθμό σπουδαστών ανά τμήμα (49,39%) και στη συχνή απουσία των καθηγητών (54,48%) (Πίνακας 3α).

Σε ό,τι αφορά την επάρκεια της υλικοτεχνικής υποδομής σαν πιο σημαντικά σημεία αναφέρονται: 1) Η ανεπάρκεια αιθουσών για τα θεωρητικά μαθήματα σε αντίθεση με τις αίθουσες εργαστηρίων οι οποίες θεωρούνται καλά εξοπλισμένες και επαρκείς. 2) Τα χαμηλής εκπαιδευτικής αξίας βοηθήματα (Βιβλία - Σημειώσεις) τα οποία διανέμονται αργά, με αποτέλεσμα οι σπουδαστές να μην έχουν αρκετό χρόνο για μελέτη (Σχήματα 3, 4, 5, 6, Πίνακας 4, Ιστόγραμμα 1).

Παρά το γεγονός ότι οι σπουδαστές πιστεύουν πως το εκπαιδευτικό επίπεδο των καθηγητών τους είναι αρκετά υψηλό (93,8%) (Πίνακας 5), ό-

Σχήμα 6. Κατά πόσο τα βιβλία και οι σημειώσεις δίδονται έγκαιρα στους σπουδαστές.

Πίνακας 3. Κατανομή του δείγματος σε σχέση με τη γνώμη τους ως προς την κάλυψη των ωρών και της ύλης στη θεωρία, τα εργαστήρια και τις κλινικές

	Θεωρία				Εργαστήρια				Κλινικές			
	Ώρες		Ύλη		Ώρες		Ύλη		Ώρες		Ύλη	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Πλήρως	38	26,2	10	6,89	49	33,79	32	22,06	58	40	13	8,96
Ικανοποιητικά	43	29,65	35	24,13	68	46,89	92	63,46	57	39,31	51	35,17
Ελλιπώς	64	44,15	100	68,96	28	19,31	21	14,48	30	20,68	81	55,87
Σύνολο	145	100,00%	145	100,00%	145	100,00%	145	100,00%	145	100,00%	145	100,00%

Πίνακας 3α. Κατανομή δείγματος σε σχέση με το τι φαίνεται που η εφαρμογή των τυπικών προγραμμάτων δεν πραγματοποιείται όπως πρέπει

Αίτια	Απαντήσεις	Ποσοστό
Έλλειψη αιδουσών	60	41,37%
Μη προσέλευση σπουδαστών	56	38,62%
Μη προσέλευση καθηγητών	79	54,48%
Συμπεριφορά προσωπικού των νοσοκομείων	71	48,96%
Μη επάρκεια καθηγητών	53	36,55%
Ο μεγάλος αριθμός σπουδαστών ανά τμήμα	68	46,39%
Έλλειψη ενδιαφέροντος για τη σχολή	3	2,06%
Χαμηλό επίπεδο παραδόσεων	5	3,44%
Σύνολο	145	*

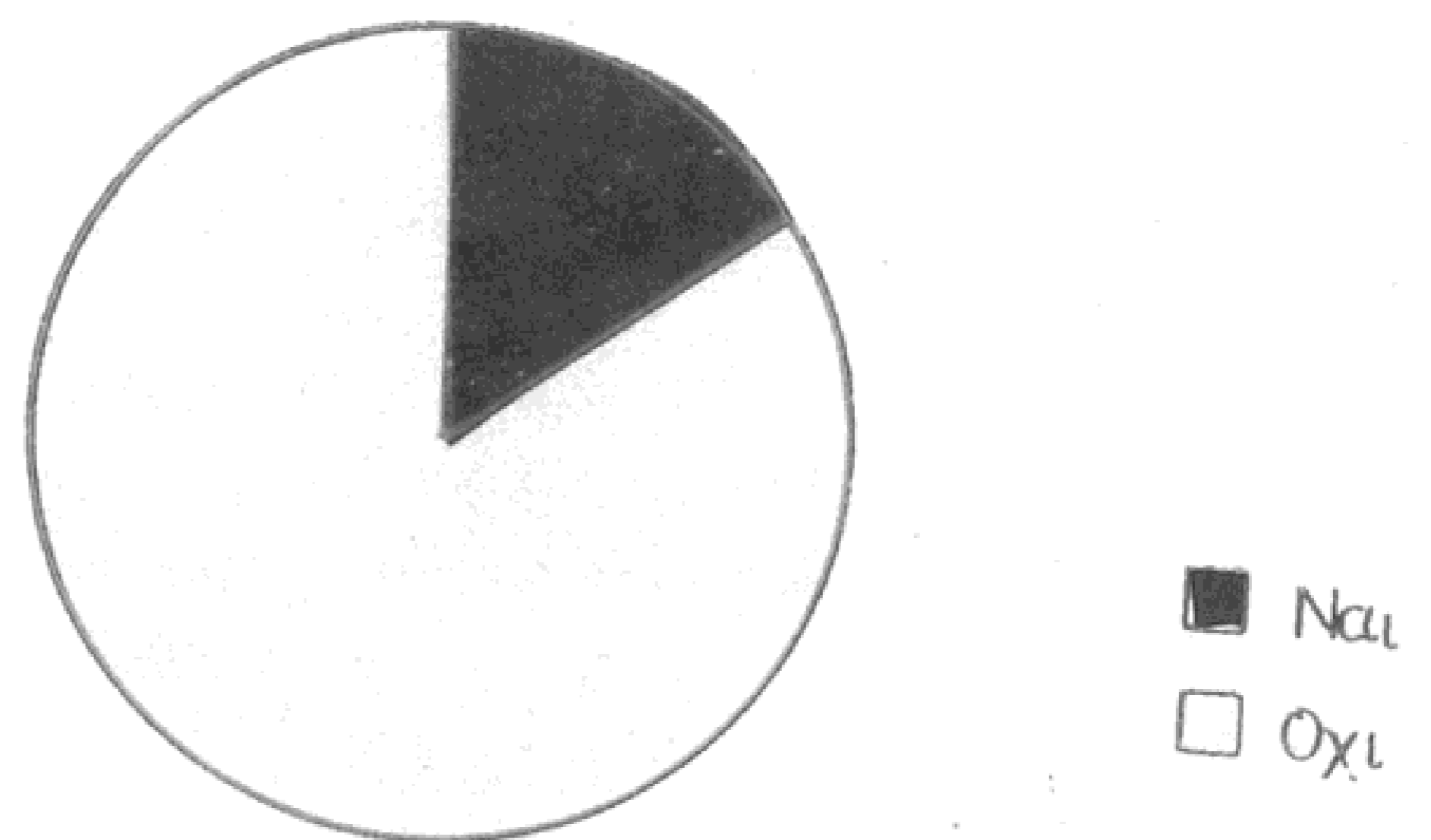
* Οι αναφερόμενες εκατοστιαίες αναλογίες στην τελευταία κείμενη στήλη υπερβαίνουν το όριο 100% επειδή οι σπουδαστές απάντησαν σε περισσότερες από μία απάντησι

Πίνακας 4. Κατανομή χρησιμοποίησης εποπτικών μέσων στη θεωρία και τα εργαστήρια

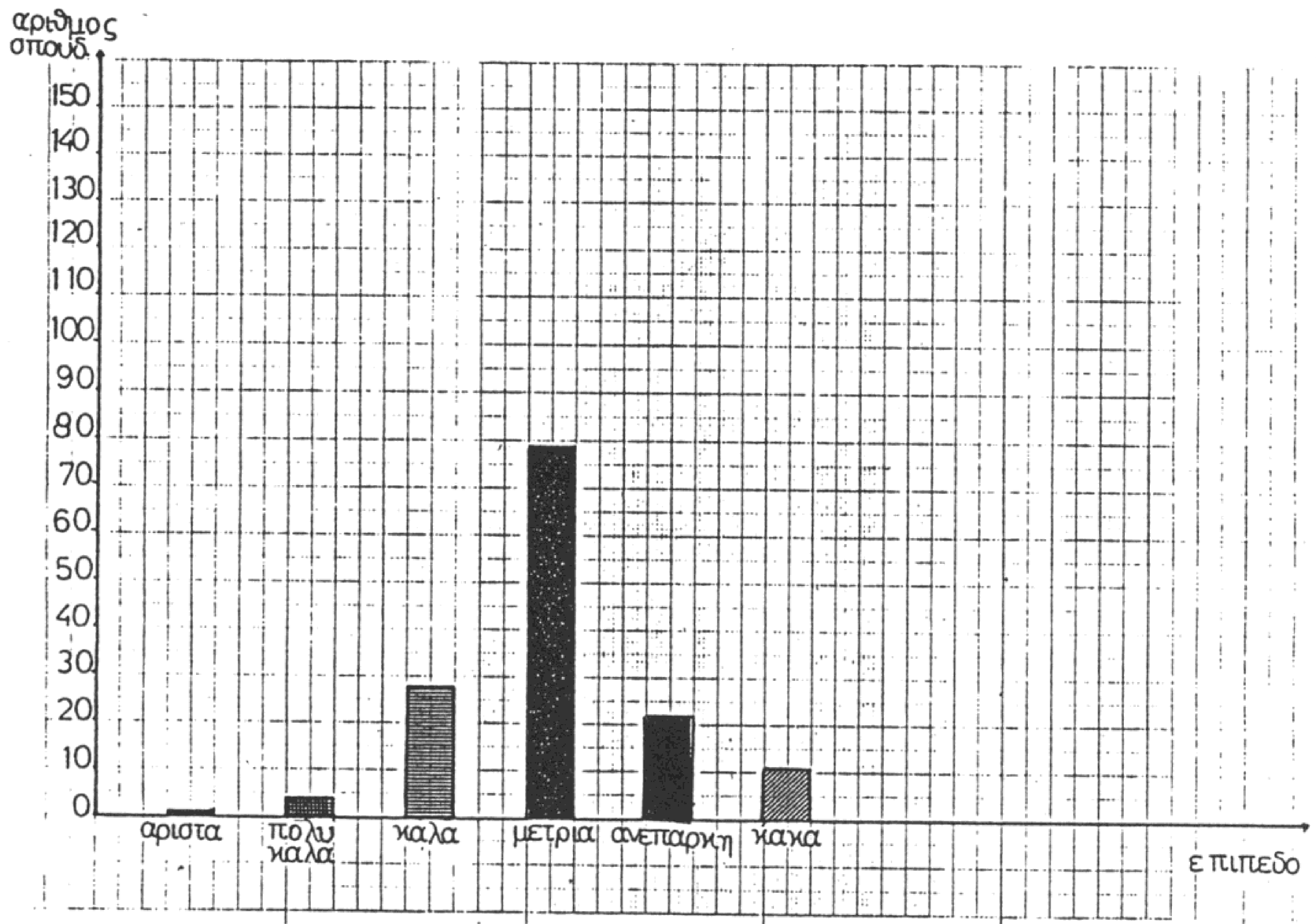
	Εποπτικά μέσα			
	Θεωρία		Εργαστήρια	
	Αριθμός	Ποσοστό	Αριθμός	Ποσοστό
Ανύπαρκτα	25	17,25	1	0,7
Ελλιπή	91	62,76	56	33,62
Ικανοποιητικά	26	17,93	72	49,65
Επαρκή	3	2,06	16	11,03
Σύνολο	145	100,00%	145	100,00%

Πίνακας 5. Κατανομή επιπέδου μόρφωσης εκπαιδευτικού προσωπικού

Επίπεδο μόρφωσης	Αριθμός σπουδαστών	Αναλογία %
Χαμηλό	9	6,2
Μέτριο	90	62,07
Υψηλό	46	31,73
Πολύ υψηλό	0	0
Σύνολο	145	100,00%

Σχήμα 7. Αποδίδει το εκπαιδευτικό προσωπικό στο έργο του:

Ιστόγραμμα 1. Αξιολόγηση βιβλίων - σημειώσεων από πλευράς επιπέδου.

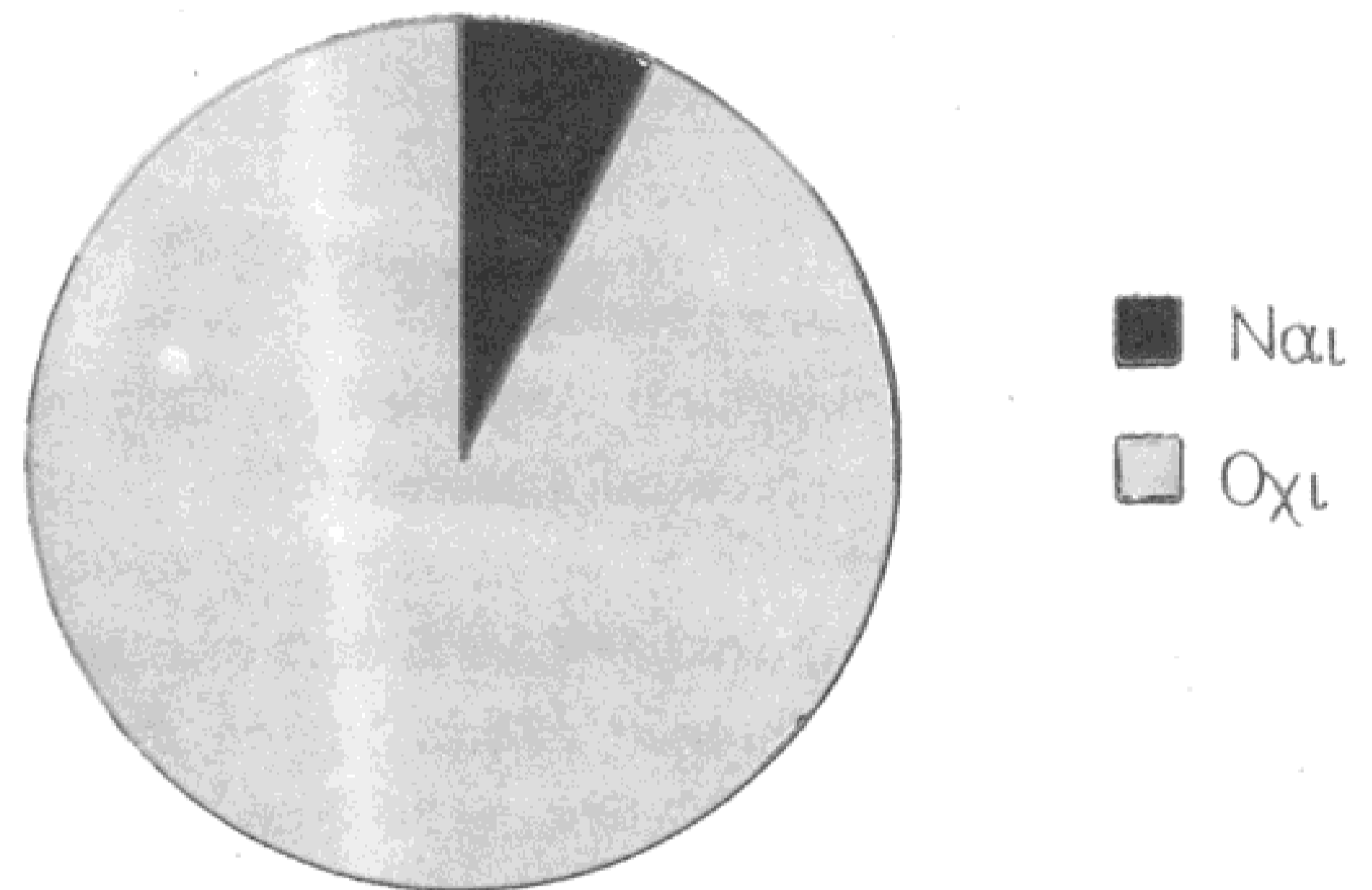
Πίνακας 6. Κατανομή αιτίων για την μη απόδοση του εκπαιδευτικού προσωπικού στο έργο του

Αίτια	Απαντήσεις	Ποσοστό
Αριθμητική υπεροχή των εκτάκτων σε σχέση με τους μόνιμους	57	39,91%
Αριθμητική υπεροχή ωρομίσθιων σε σχέση με τα πλήρη ωράρια	14	9,65%
Η ύπαρξη συνταξιούχων	31	21,37%
Η έλλειψη εποπτικών μέσων ικανότητας διάθεσης	111	76,55%
Η έλλειψη συνεχιζόμενης εκπαίδευσης	4	2,75%
Σύνολο	217	*

*Οι αναφερόμενες εκατοστιαίες αναλογίες στην τελευταία κάθετη στήλη υπερβαίνουν το όριο 100% επειδή οι σπουδαστές απάντησαν σε περισσότερες από μια ερωτήσεις.

μως τους δίνουν την εντύπωση ότι δεν είναι αρκετά αποδοτικοί στο έργο τους (85,51%) (Σχήμα 7). Πολλοί παράγοντες φαίνεται να είναι υπεύθυνοι γι' αυτό, όπως: Η απουσία σύγχρονων μέσων και μεθόδων διδασκαλίας (76,55%), ο μεγάλος αριθμός ωρομίσθιων καθηγητών (39,91%) και η παρουσία συνταξιούχων καθηγητών (21,37%). Πολλοί από αυτούς προσλαμβάνονται σαν ωρομίσθιοι και ίσως δεν ενδιαφέρονται να είναι παραγωγικοί (9,65%) (Πίνακας 6).

Διαπιστώθηκε επίσης, ότι ένας μεγάλος αριθμός σπουδαστών δεν θεωρεί την Νοσηλευτική σαν ένα Κοινωνικά καταξιωμένο Επάγγελμα (94,48%) και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Νοσηλευτική βρίσκεται μεταξύ των τελευταίων επιλογών τους στο μηχανογραφικό δελτίο (Σχήματα 8, 9, Πίνακας 7). Είναι μόνο για οικογενειακούς ή οικονομικούς λόγους που παραμένουν, ενώ μόνο ένα 9,7% παραμένει επειδή βρίσκει την Νοσηλευτική ενδιαφέρουσα στην πορεία (Πίνακας 8). Όμως, πιστεύουν, ότι η αναβάθμιση των σπουδών (28,78%), η ενοποίηση όλων των Σχολών σε Πανεπιστημιακό επίπεδο (11,61%), η ενημέρωση του κοινού (26,76%), η παροχή οικονομικών κινήτρων

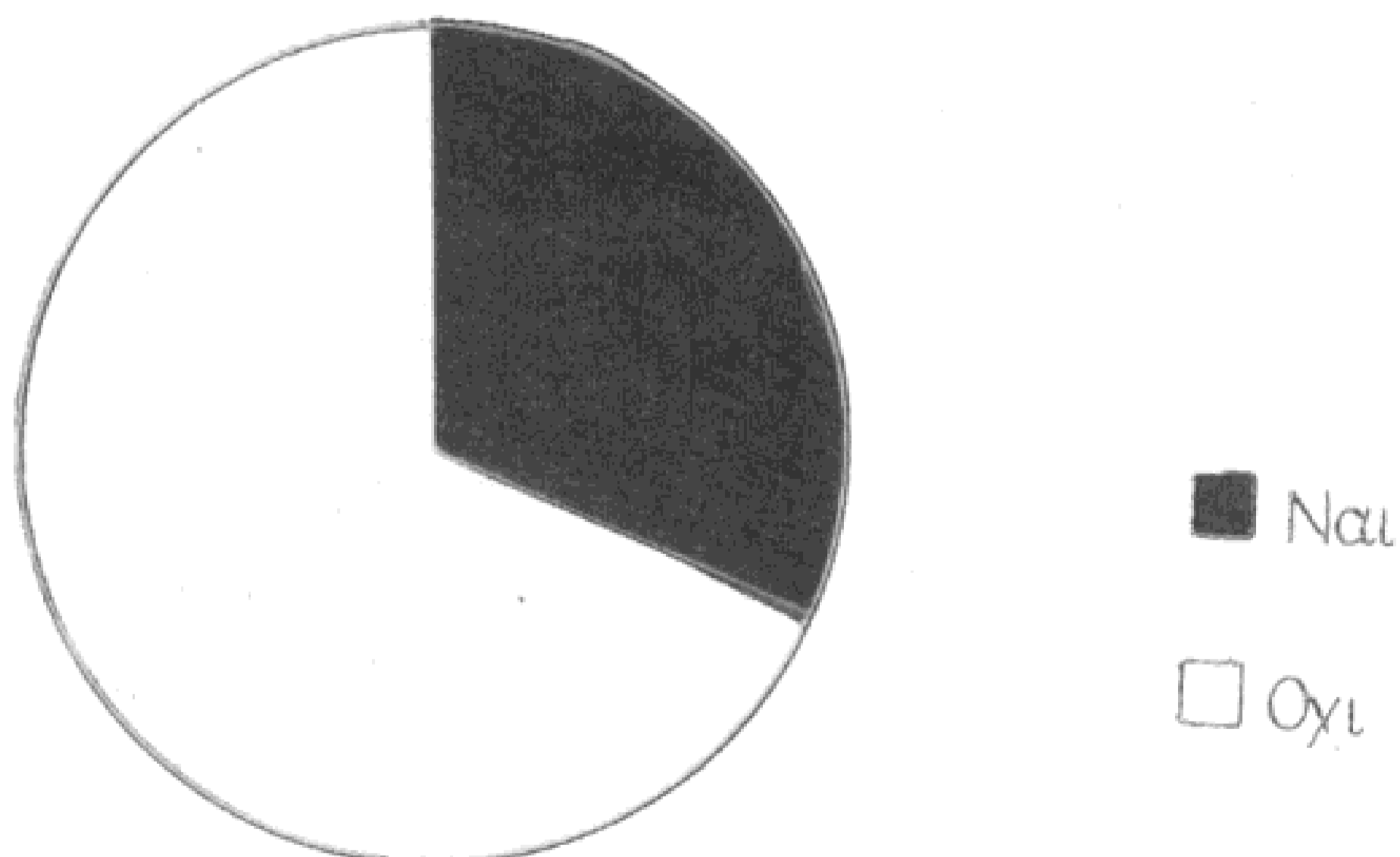
Σχήμα 9. Πιστεύετε ότι το νοσηλευτικό επάγγελμα είναι κοινωνικά καταξιωμένο;

Πίνακας 7. Κατανομή του δείγματος των σπουδαστών ανάλογα με τη σειρά προτεραιότητας που έδωσαν στο μηχανογραφικό δελτίο

Επιλογή	Σπουδαστές	Αναλογία %
1-15	62	42,75%
Από τις τελευταίες	41	28,27%
Τελευταία	42	28,96%
Σύνολο	145	100,00%

Πίνακας 8. Κατανομή των λόγων που τους ώθησαν να συνεχίσουν στη σχολή αν και δεν διάλεξαν το επάγγελμα

Λόγοι	Σπουδαστές	Αναλογία %
Οικονομικοί	59	44,03%
Οικογενειακοί	22	16,42%
Κοινωνικοί	27	20,15%
Ενδιαφέρον προς την σχολή	13	9,7%
Ύστατη προσπάθεια	7	5,23%
Σκαλοπάτι	6	4,47%
Σύνολο	134	100,00%

Σχήμα 8. Διαλέξατε το επάγγελμα;

Πίνακας 9. Κατανομή απόψεων σπουδαστών σχετικά με το τί θα μπορούσε να βοηθήσει στην καταξίωση του επαγγέλματος

Απόψεις	Απαντήσεις	Αναλογία
Αναβάθμιση σχολής	57	28,78%
Αυτοεκτίμηση	32	20,25%
Ενιαίο επίπεδο σπουδών	23	11,61%
Ενημέρωση κοινού	53	26,76%
Οικονομικά κίνητρα	17	8,58%
Αύξηση προσωπικού Νοσοκομείων	1	0,5%
Συνεχιζόμενη εκπαίδευση	7	3,53%
Καθηκοντολόγιο	8	4,04%
Σύνολο	198	*

* Οι αναφερόμενες εκατοστιαίες αναλογίες στην τελευταία κάθετη στήλη υπερβαίνουν το όριο 100% επειδή οι σπουδαστές απάντησαν σε περισσότερες από μια ερωτήσεις.

(8,58%), είναι μερικοί από τους παράγοντες, που θα τους ωθούσαν να ακολουθήσουν την Νοσηλευτική (Πίνακας 9).

Φάνηκε επίσης ότι το 97,93% των σπουδαστών δεν είναι διατεθειμένο να διακόψει τις σπουδές του, αλλά ένα μεγάλο ποσοστό από αυτούς (53,8%) σκοπεύουν να χρησιμοποιήσουν το Πτυχίο τους σαν «σκαλοπάτι» προς άλλη κατεύθυνση. Οι μισοί από αυτούς πρόκειται να εργαστούν σαν Νοσηλευτές σε Νοσοκομεία ενώ άλλοι μισοί ενδιαφέρονται να εργαστούν σε σχετικές θέσεις όπως αυτές των Κέντρων Υγείας, Δημόσιων Υπηρεσιών ή στην Εκπαίδευση (Πίνακες 10, 11, 12 και Σχήμα 10).

Η μεγάλη πλειονότητα των σπουδαστών (80,68%) πιστεύει ότι η εξειδίκευση είναι απαραίτητη και ότι πρέπει να δίδεται μετά την ολοκλήρωση του βασικού προγράμματος σπουδών (Σχήματα 12 και 13).

Πίνακας 10. Κατανομή σπουδαστών ως προς το τι θα κάνουν μετά τη λήξη του πτυχίου τους

Επιλογή	Σπουδαστές	Αναλογία %
Πανεπιστημιακή		
Νοσηλευτική	12	8,27
Άλλη σχολή ΤΕΙ	26	17,93
Σχολές ΑΕΙ εκτός		
Νοσηλευτικής	27	18,62
Εξειδίκευση	55	37,93
Τίποτα από τα παραπάνω	25	17,25
Σύνολο	145	100,00%

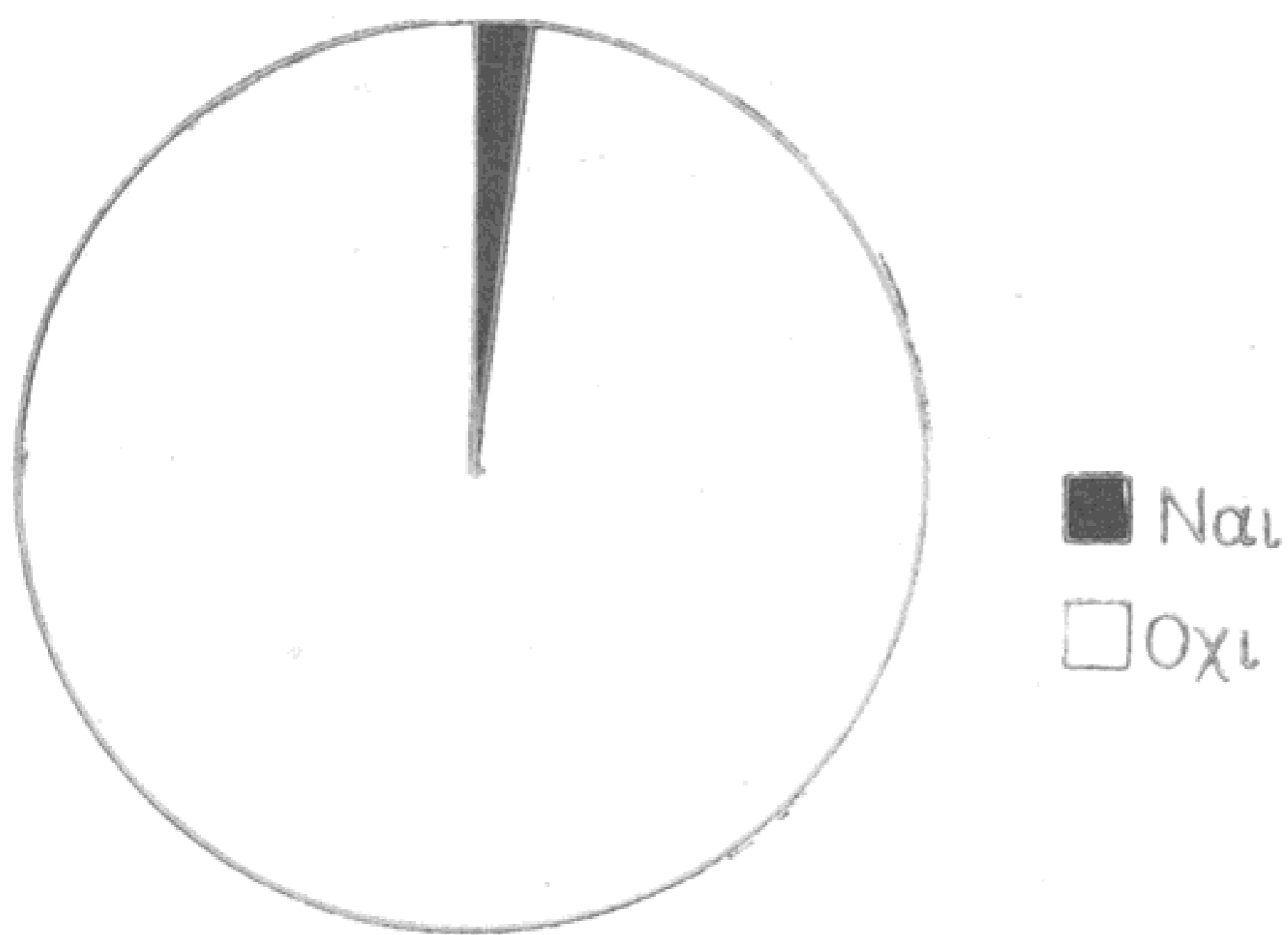
Αναρρωτιέται κανείς τι φταίει, που διώχνει τους αυριανούς Νοσηλευτές από τα Νοσοκομεία, όπου ασκείται πλήρως το επάγγελμά μας. Είναι ένα ερώτημα που χρειάζεται μια πιο εμπειριστατωμένη έρευνα. Μια έρευνα, που τα αποτελέσματά της, ανεξάρτητα από το εάν θα προκαλέσουν, όμως ίσως αποτελέσουν το έναυσμα για κινητοποίηση των αρμόδιων Φορέων (Πολιτείας, Νοσηλευτικών Συνδέσμων, Εκπαιδευτικών, Κοινωνιολόγων) με σκοπό την προσέλευση και την παραμονή των νέων μας στο επάγγελμα⁸. Διότι, τι ωφελεί ο μεγάλος αριθμός εισαγομένων, όταν αυτοί διακόπτουν

Πίνακας 11. Ποσοστό διαρροής μετά την λήξη πτυχίου

	ΑΒΓ Έτη	Ποσοστό
Ερωτήθηκαν	145	
Διαφεύγουν	65	55,17%
Παραμένουν	80	

Πίνακας 12. Κατανομή σπουδαστών ανάλογα με το πού σκέπτονται να ασχοληθούν

Χώροι εργασίας	Σπουδαστές	Αναλογία %
Νοσοκομεία	59	49,17
Κέντρα Υγείας	31	25,33
Εκπαίδευση	21	17,5
Δημόσιοι Οργανισμοί	3	2,5
Ιδρύματα	3	2,5
Αναποφάσιστοι	3	2,5
Σύνολο	120	100,00%

Σχήμα 10. Σκέπτονται να διακόψουν τις σπουδές τους;

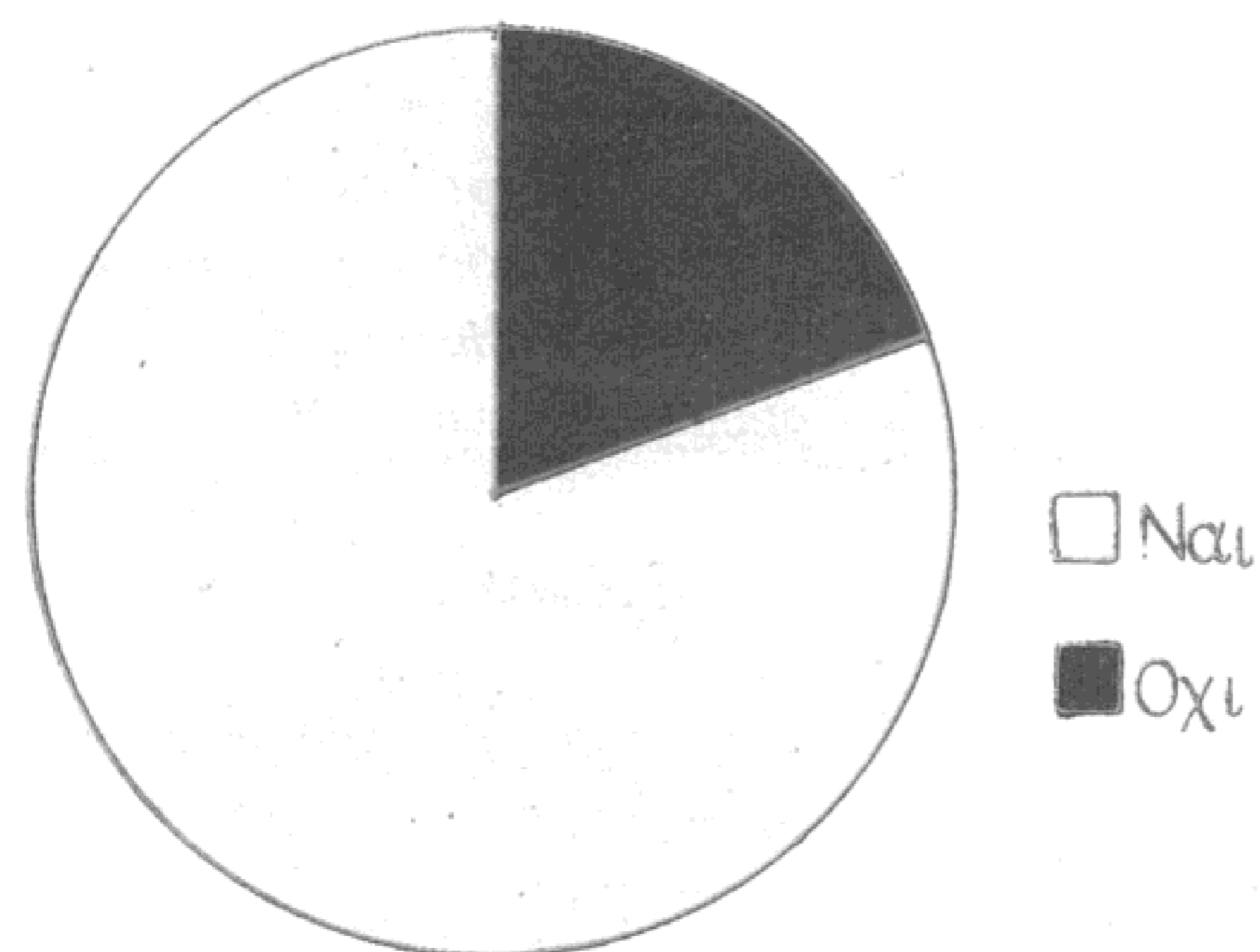
πριν, κατά ή και μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους;⁴.

Ας αναρωτηθούν οι αρμόδιοι, πώς θα είναι δυνατό, να εισάγονται στη Νοσηλευτική αυτοί οι νέοι, που πραγματικά το επιθυμούν ή πώς θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις και τα κίνητρα ώστε να συγκρατούνται οι εισαγόμενοι, οι οποίοι αγαπώντας το επάγγελμα και παραμένοντας σ' αυτό, δεν θα έχουν την αίσθηση ότι πιέστηκαν από τις καταστάσεις και τελικά εξασκούν κάποιο επάγγελμα που, κατά τη γνώμη τους, δεν ήταν ιδανικό^{1,10}.

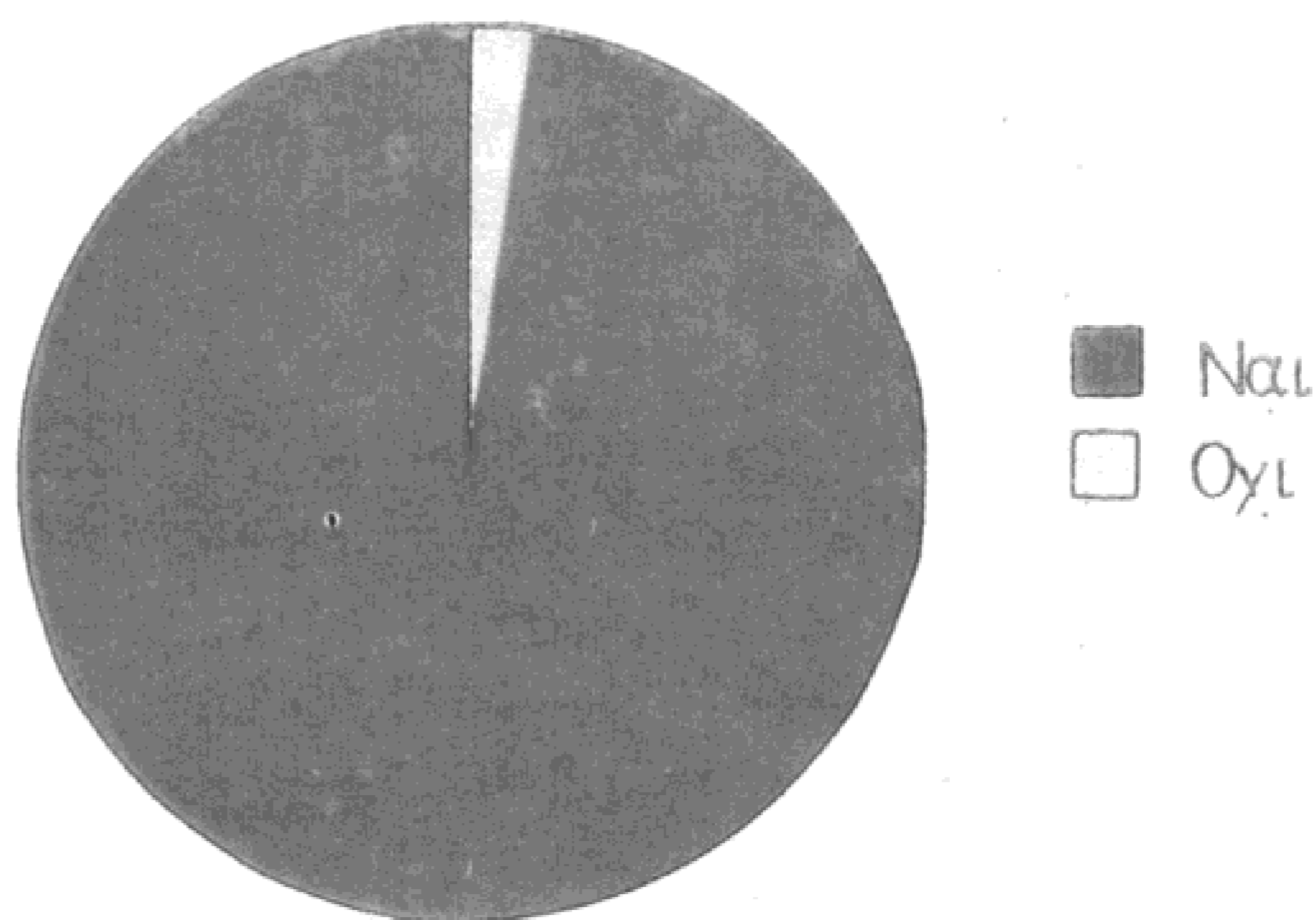
Προτάσεις

Μέσα από αυτήν την περιγραφική μελέτη επιβεβαιώθηκαν πολλά από τα γνωστά προβλήματα που απασχολούν το χώρο της Εκπαίδευσης και συγκεκριμένα την Νοσηλευτική.

— Διαπιστώνεται για μία ακόμη φορά, ότι με το να εισάγονται στη Νοσηλευτική άτομα, τα οποία

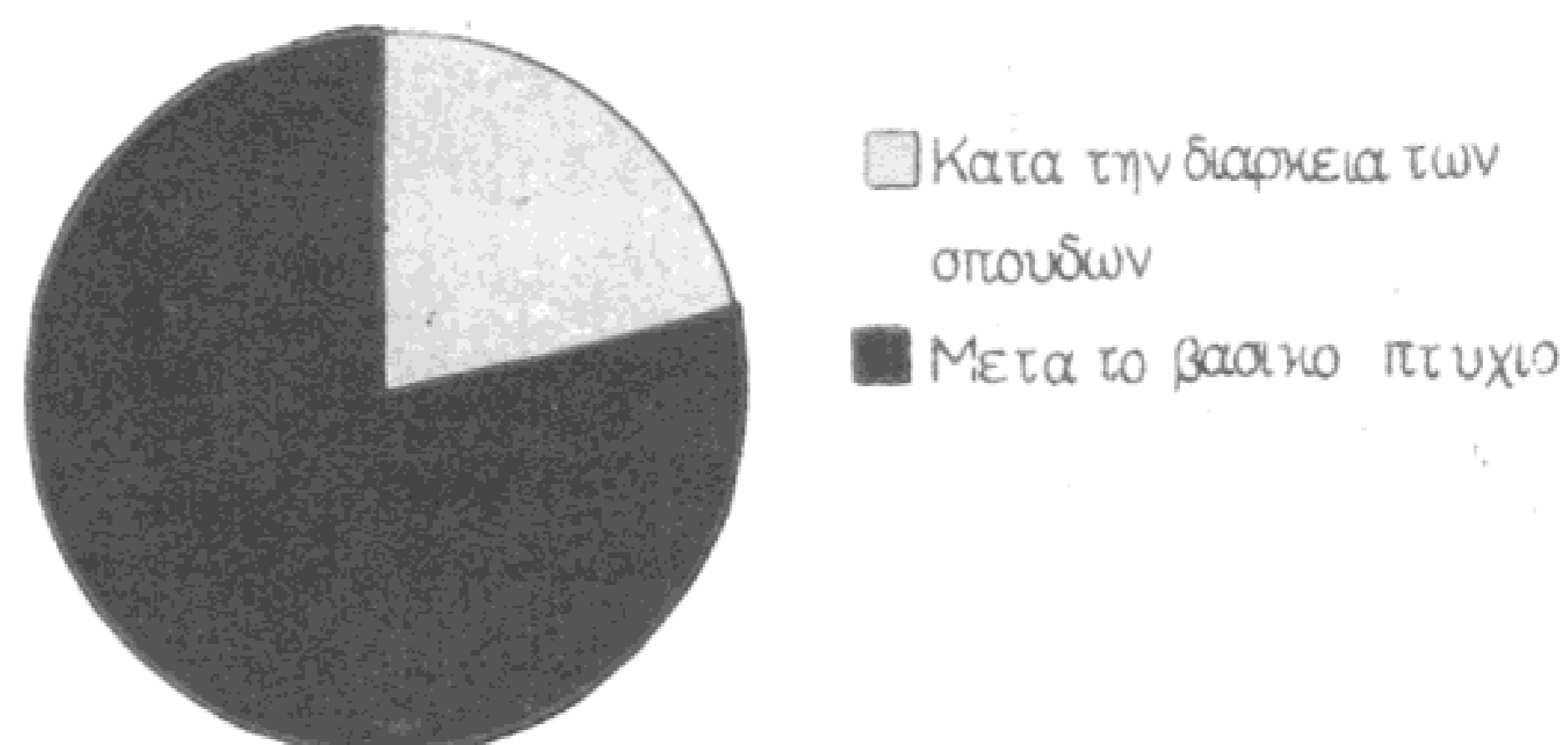
Σχήμα 11. Θα εργασθούν στο επάγγελμα;

Σχήμα 12. Πιστεύετε ότι χρειάζεται η εξειδίκευση;

προέρχονται από δέσμες που δεν έχουν σχέση με το επάγγελμα δεν ωφελεί³. Στο δε επιχείρημα, ότι δήλωσαν την Σχολή αυτή στο μηχανογραφικό δελτίο, θα μπορούσε να απαντήσει κανείς, ότι συμβαίνει λόγω της αγωνίας των νέων μας - που πιέζονται από το οικογενειακό ή το κοινωνικό τους περιβάλλον - να εισαχθούν σε μία οποιαδήποτε Σχολή τριτοβάθμιου επιπέδου. Πιστεύουμε, ότι δάταν σκόπιμο να εισάγονται στη Νοσηλευτική άτομα προερχόμενα από τη Β' Δέσμη καθώς επίσης από Τεχνικά και Πολυκλαδικά Λύκεια.

— Από την άλλη πλευρά, οι παρατηρούμενες ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή, ο τρόπος διάρθρωσης των προγραμμάτων σπουδών, δεν βοηθούν στην συγκράτηση των «αναποφάσιστων» ούτε και βοηθούν στην ανύψωση του ηθικού των σπουδαστών ανεξάρτητα από το αν επιθυμούν ή όχι την Νοσηλευτική. Επί πλέον, η επαφή των σπουδαστών με τα Νοσοκομεία, που αποτελούν το μελλοντικό χώρο δουλειάς τους, τους απογοητεύει ακόμα περισσότερο. Η συμπεριφορά του Προσωπικού των Νοσοκομείων τις περισσότερες φορές, αν όχι εχθρική, τουλάχιστον είναι αρνητική^{6,7}. Χωρίς διάθεση μομφής για τους Νοση-

Σχήμα 13. Πότε πρέπει να δίδεται η εξειδίκευση;

λευτές των Νοσοκομείων - διότι είναι γνωστή η έλλειψη Προσωπικού, ο φόρτος εργασίας, οι χαμηλές αποδοχές - θα προτείναμε, η Εκπαίδευση των σπουδαστών στα Νοσοκομεία να αναλαμβάνεται από τους εκεί εργαζόμενους Νοσηλευτές επί πληρωμή. Κατά τη γνώμη μας, θα βοηθούσε την βελτίωση της κατάστασης ένας περισσότερο ορθολογικός προγραμματισμός στα ωρολόγια προγράμματα. Επίσης, η αύξηση των δαπανών για την Παιδεία - Δυνατότητα ύπαρξης κατάλληλων αιθουσών για διδασκαλία, βιβλιοθηκών, περισσότερων βιβλίων, περισσότερων εποπτικών μέσων - θα προδιέδεται δετικά τον σπουδαστή, με τελικό επακόλουθο, τον σεβασμό των χώρων στους οποίους ζει διδασκόμενος και θα είχε περισσότερη διάθεση για μελέτη.

—Επίσης, διαπιστώθηκε η αντίθεση ως προς την απόδοση του Εκπαιδευτικού Προσωπικού στο έργο του, σε σχέση με το επίπεδο μόρφωσής του, το οποίο είναι υψηλό. Είναι αλήθεια, ότι δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος, από την άποψη ότι η μεγάλη πλειονότητα των σπουδαστών δεν αγαπά το Επάγγελμα, δεν μελετάει αρκετά και δεν πηγαίνει στις παραδόσεις των μαθημάτων. Από την άλλη πλευρά, οι καθηγητές αναγκάζονται να διδάσκουν σε μικρό ακροατήριο, γεγονός που επηρεάζει τη διάθεσή τους για απόδοση στο έργο τους. Ακόμα, η πολυμορφία της σχέσης εργασίας του Εκπαιδευτικού Προσωπικού με το Τ.Ε.Ι. - Μόνιμοι, έκτακτοι, ωρομίσθιοι, συνταξιούχοι - και η συντριπτική πλειονότητα των έκτακτων σε σχέση με τους μόνιμους, δημιουργεί πρόβλημα απόδοσης στο διδακτικό έργο. Πιο συγκεκριμένα, η ανασφάλεια που αισθάνονται οι έκτακτοι καθηγητές, οδηγεί στην μείωση της διάθεσής τους. Κατά την γνώμη μας, η άρση της πολυμορφίας αυτής θα έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία προϋποθέσεων για αποδοτικότερο έργο.

—Είναι γνωστό, και διαπιστώνεται για μία ακόμα φορά, ότι στην Ελλάδα το Νοσηλευτικό Επάγγελμα δεν είναι κοινωνικά καταξιωμένο. Επομένως, αυτός είναι και ο σημαντικότερος λόγος για τον οποίο τα νέα παιδιά ή δεν έρχονται στην Νοσηλευτική ή διακόπτουν τις σπουδές τους ή χρησιμοποιούν το Πτυχίο τους για να ακολουθήσουν κάποιο άλλο κλάδο.

Μήπως το Κράτος σε συνεργασία με τους Νοσηλευτικούς Συνδέσμους θα έπρεπε να φροντίσει, ώστε να πραγματοποιηθεί ενημέρωση του κοινού σχετικά με το μέγεθος του Κοινωνικού έργου της

Νοσηλευτικής⁸. Είναι πλέον καιρός, να εξαλειφθούν οι προκαταλήψεις του παρελθόντος και να εκτιμηθούν οι ικανότητες των Νοσηλευτών στην παροχή Κοινωνικού έργου. Η αναβάθμιση των σπουδών σε όλα τα επίπεδα Εκπαίδευσης και η παροχή οικονομικών κινήτρων θα ανυψώσει την αυτοεκτίμηση των Νοσηλευτών και θα προσελκύσει πολλά νέα άτομα στον Νοσηλευτικό χώρο.

Summary

It is a fact, that in recent years, Greece is facing serious chronic shortage of University level Nursing staff. In addition, the vast majority of Nurses are graduates of Technical Institutes. Despite the large numbers of students accepted in the Nursing Schools the result is disappointing because of equally large numbers of withdrawals before, during and after the academic programme. This results in a very slow rate of supplying the nursing requirements of Hospitals and other health care facilities. According to a study by the University of Athens the rate of supply satisfies 139 of the annual demand with the result that complete coverage will be achieved in 36 years. This situation prompted us to study the reasons that make nursing unattractive to young persons. The title of the study is "Today: Nursing students of the technical institute of Athens. Tomorrow: Professional nurses in the area of health?".

Our results are summarized as follows.

1. A large number of students withdraws before or after enrolment or during the academic programme because Nursing was one of the last choices for the admission examination in the Universities.

2. A large number of students thinks that the Nursing profession is not considered socially established and they don't want to practice it.

3. These who stay on in the programme feel the need for a higher educational level.

Βιβλιογραφία

1. Πλατή Χ.: Ενέργειες για την αναβάθμιση του νοσηλευτικού κλάδου και δημιουργία κινήτρων για προσέλευση και παραμονή νέων στο επάγγελμα. Νοσηλευτική, Τόμος 29, Τεύχος 1ο, Ιανουάριος-Μάρτιος 1990.

2. Δημολιάτης Γ., Μάιπα Β., Καγκάλου Ι., Καρανικό-
λόπουλος Π., Παπαδόπουλος Κ., Σάλτας Δ., Σικα-
λιά Μ., Τσεβεκίδης Χ.: Φοιτητές ιατρικής σήμερα.
Ιωάννινα, 1991.
3. Δημολιάτης Γ., Μπόσμου Φ.: Ο κατάλληλος άν-
θρωπος στην κατάλληλη θέση. Ιατρικό Βήμα, Νο-
έμβριος 1991.
4. Πίνακες Εισαγομένων Α.Ε.Ι.-Τ.Ε.Ι. Υπουργείου
Παιδείας 1990-1991.
5. West M., Rushton R.: The drop-out factor. Nurs-
ing Times, December 31, 1986.
6. Melia K.: Nursing in the dark. Nursing Times, May
25, 1983.
7. Baer E.D., Lowery B.: Patient and situational fac-
tor that affect nursing students like or dislike of car-
ing for patients. Nursing Research 36(5): 298,
1987.
8. Blesmer M., Eggenberger S.: Strategies for
recruiting nursing students. Nurse Educator, Vol.
14, No 2, March-April 1989.
9. Matthews J.: Students lament. Nursing Times, Oc-
tober 1, 1986.
10. Grossman D., Arnold L., Sullivan J., Cameron
M., Munro B. "High school students perception
of nursing as a career". A pilot study. Journal of
Nursing Educaton, Vol. 28, No 1, January 1989.